

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 6.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.19>**

**УДК 336.2:64.036 (477)**

*Г. М. Коцюрубенко,*

*к. е. н., доцент, науковий співробітник департаменту економіки,*

*Болонський університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9604-5083>*

*І. В. Мартинюк,*

*к. е. н., доцент, декан факультету фінансів та банківської справи,*

*Одеський національний економічний університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/000-0002-6361-4232>*

## **ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПОДАТКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ**

*G. Kotsiurubenko,*

*PhD in Economics, Associate Professor, Researcher of the Department of*

*Economics, University of Bologna*

*I. Martyniuk,*

*PhD in Economics, Associate Professor, Dean of the Faculty of Finance and*

*Banking, Odessa National Economic University*

## **POPULATION INCOME AND THEIR ROLE IN THE FORMATION OF THE TAX COMPONENT OF BUDGET INCOME IN UKRAINE**

*У статті проведено аналіз стану формування доходів бюджетної системи України у розрізі податкових надходжень крізь призму дослідження ролі та впливу доходів населення на процеси формування. Розглянуто думки науковців щодо групування факторів і чинників впливу на процеси формування доходів державного та місцевого бюджетів. Констатовано, що окремі складові та показники, що характеризують доходи населення, є безпосередньо дотичними до загальних фінансових та бюджетоутворюючих процесів і входять до пропонованих вченими факторів впливу на доходну частину бюджетів. Проаналізовано динаміку надходження податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку та податків на споживання. Акцентовано увагу на змінах, що мали місце у наслідок активізації військової агресії проти України. Розглянуто тенденції зміни доходів населення у зв'язку з впливом форс-мажорних обставин, викликаних військовими діями. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності формування фінансової бази існування та життєдіяльності населення як чинника впливу та складової формування податкових надходжень бюджетної системи України.*

*The article analyzes the state of formation of revenues of the budget system of Ukraine in terms of tax revenues through the prism of the study of the role and influence of population incomes on formation processes. The opinions of scientists regarding the grouping of factors and influencing factors on the processes of revenue formation of state and local budgets are considered. It was established that certain components and indicators characterizing the incomes of the population are directly related to the general financial and budget-forming processes and are included in the considered factors of influence on the revenue part of budgets. The population is involved in the processes of forming the tax component of revenues of the budget system, because it is not only a participant in economic processes and a consumer of products, but also a subject of tax relations and a direct taxpayer.*

*The dynamics of income taxes, namely the personal income tax and the single tax, are analyzed, with an emphasis on the changes that took place as a result of the intensification of military aggression against Ukraine. Trends in changes in population incomes and directions of their distribution due to the influence of force majeure circumstances caused by military actions are considered.*

*The close connection between the trends of income changes and the amount of direct taxes that come to the budget system is emphasized. Particular attention is paid to the volume of consumption tax receipts and the dynamics of their changes. It is noted that the ability to spend on consumption, which affects the potential volumes of manufactured goods and, accordingly, determines the trends in the receipt of indirect taxes, depends on the financial base formed by the population from the income received and which allows spending. Attention is focused on the importance of non-economic factors that influence the processes, in particular, the financial and tax culture of the population, the level of patriotism, trust in the authorities, etc. The directions for increasing the effectiveness of the formation of the financial base of existence and life activities of the population as a factor of influence and a component of the formation of tax revenues of the budget system of Ukraine are substantiated.*

**Ключові слова:** *доходи населення, доходи бюджету, рівень доходів, податки на доходи, податки на споживання*

**Key words:** *population income, budget income, income level, income taxes, consumption taxes*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Податки є вагомим джерелом наповнення бюджетної системи, а також дієвим важелем регулювання економічних процесів, державного впливу на діяльність учасників та один із інструментів фінансової політики щодо підтримки у

скрутних умовах. Обсяг податкових надходжень формує фінансову базу для виконання державою своїх функцій, поряд з тим, зазнає впливу факторів і чинників, які обумовлюють тенденції формування і трансформації механізму функціонування взагалі. В умовах розбудови сучасних фінансових відносин і процесів змін економічних формацій, дослідження ролі окремих суб'єктів, їх значення та напрямів взаємодії з фондами державних фінансів, впливу на можливості формування та наповнення цих фондів, стає ваговою складовою розробки та впровадження напрямів розвитку держави. Населення є основою існування держави та потенційно впливає на усі процеси, вагоме місце у яких належить формуванню фінансових потоків і бюджетних ресурсів держави, зокрема враховуючи роль населення як носія податкових відносин і безпосереднього платника податків.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Плинність економічної кон'юнктури та важливість податкових надходжень для бюджетної системи обумовлюють активний інтерес науковців до дослідження та аналізу чинників і факторів впливу на формування доходів бюджетів в Україні, зокрема вивченням окремих аспектів формування доходів бюджетної системи займались Гарбар Ж.В., Собчук С.І., Савчук С. В., Набатова Ю. О., Толуб'як В. С., Хмарук Ю. В., Юрчишена Л.В. та інші.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою статті є аналіз тенденцій та динаміки зміни податкових надходжень бюджетної системи крізь призму дослідження ролі та впливу доходів населення на процеси формування обсягів доходної бази бюджетів в Україні.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Податкові надходження є однією із складових формування доходів бюджетної системи, відповідно до Бюджетного кодексу України, поряд з неподатковими надходженнями та іншими надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)[1]. Населення є залученим до процесів формування податкової складової

доходів бюджетної системи, адже виступає не лише учасником економічних процесів та споживачем продукції, але й є також суб'єктом податкових відносин і безпосереднім платником податків.

Значення населення та його доходів у процесах формування доходної частини бюджетної системи є безумовно вагомою складовою, враховуючи роль як обсягів надходжень від податків з доходів і майна, так і роль домогосподарств в економіці як кінцевих споживачів більшості вироблених товарів і згенерованих послуг. Адже, можливості здійснювати витрат на споживання, які впливають на потенційні обсяги вироблених товарів і, відповідно, визначають тенденції надходження непрямих податків, залежать від тієї фінансової бази, що сформувалась у населення від отриманих доходів і яка дає змогу здійснювати витрати.

Існує наукова думка, що «доходи державного і місцевих бюджетів є одними із факторів, які впливають на сукупне споживання населенням»[2]. Беззаперечно, варто звернути увагу на взаємозалежність цих процесів. Проте, доцільно наголосити, що прямий вплив доходів держави на споживання населення носить характер більш директивного плану та не є дієвим механізмом взаємодії з учасниками. Особливо в умовах, як безпосередньо розвинених ринкових відносин, так і в процесах трансформації функції держави щодо соціального захисту через фінансове забезпечення у функцію надання підтримки з подальшою адаптацією до ринкових механізмів отримання доходів, а також у процесах розбудови соціально-орієнтованих економічних систем з акцентуванням уваги на соціальній рівності та створенні умов для розвитку людського капіталу. Вплив ресурсів бюджетної системи на добробут має реалізовуватись лише в частині підтримки, формування системи превентивних заходів чи гарантування дотримання законодавства. Натомість, населення через процеси отримання та подальшого використання доходів, формує певні чинники впливу на потенційні можливості формування доходної частини бюджетів, зокрема в частині їх податкової складової.

Групування факторів впливу доходів населення на формування податкової складової доходів бюджетної системи не є загальноживаним, однак окремі складові та показники, що характеризують доходи населення, є безпосередньо дотичними до загальних фінансових та бюджетоутворюючих процесів, що обумовлює їх використання у існуючих класифікаціях чинників впливу на формування доходної бази бюджетів.

Досліджуючи особливості та специфіку формування доходів бюджетної системи, науковці пропонують групувати макро-показники у залежності від:

- ступеню впливу на групи прямої та непрямой дії, відповідно, ті що безпосередньо впливають на доходи бюджету та їх зміна визначає зміну обсягів надходжень, а також показники-фактори, які здійснюють опосередкований вплив[3-4]. До чинників прямої дії віднесено фонд оплати праці, який фактично свідчить про тенденції формування потенційний доходів населення;
- походження факторів відповідно до бюджету, а саме поділ на внутрішні та зовнішні чинники впливу з деталізацією на економічне, соціальне, політичне чи національне спрямування [5].

Гарбар Ж. В. та Собчук В. І. аналізують вплив на формування доходів бюджету через групування складових бюджетно-податкової політики та макро-економічних факторів, які пов'язані з обсягом ВВП та структурою економіки, зокрема мова йде про споживання та фонд оплати праці [6].

Вивчаючи особливості формування доходів місцевих бюджетів, Толуб'як В. С., пропонує поділяти фактори у цілому на соціальні, політичні та економічні. До останньої групи науковець відносить валовий внутрішній продукт, економічне зростання (спад) виробництва, інфляцію, безробіття, рівень заробітної плати [7]. Зустрічається більш розширений погляд на фактори прямого впливу, зокрема в частині впливу на доходи місцевих бюджетів, а саме, відбувається об'єднання за напрямками: економічні (до яких відносяться зокрема рівень середньої заробітної плати та рівень

податкоспроможності населення), політико-правові, демографічні та соціально-культурні. Варто зазначити, що до останньої групи факторів відносяться такі показники як податкова культура населення та платіжна дисципліна, а також ставлення людей до праці та якості життя [4]. Вимір факторів соціально-культурної групи є досить складним, з точки зору співставлення з іншими економічними показниками, однак використання таких інструментів як опитування, анкетування чи рейтингування дають змогу узагальнення та систематизації інформації щодо загальної ситуації та формують основу для аналізу у прив'язці до змін економічних показників.

Зокрема, Юрчишена Л. В. визначає «налагодження податкової культури серед платників» як фактор впливу на формування ПДФО та його надходження до бюджетної системи, поряд з такими чинниками як рівень мінімальної та середньої заробітної плати в країні, рівень зайнятості, кількість платників податків тощо [8].

Податок на доходи фізичних осіб, поряд з іншими податками групи прямих податків, які сплачує населення з власних доходів, є безпосереднім відображенням процесів та тенденцій, які мають місце при формуванні доходів населення. Варто зазначити, що залежність між податками на доходи та доходами населення є пропорційною, проте, такий взаємозв'язок може бути порушено через вплив факторів тіньового ринку та аспекти функціонування нелегальних доходів, які свідчать про проблеми в економічній системі країни.

Як свідчать аналітичні дані, ПДФО є стабільними джерелами формування доходів бюджетної системи (Табл. 1). Превалюючу роль даний податок відіграє у місцевих бюджетах, що є цілком обґрунтованим, враховуючи проценти розподілу ПДФО відповідно до бюджетного законодавства України. Доцільно зазначити, що питома вага даного податку у структурі доходів є досить стабільною, навіть враховуючи кризовий 2020 рік. Скорочення надходжень ПДФО у доходах бюджетної системи мало місце у 2022 році, що є цілком прогнозованим з огляду на розв'язання

активних військових дій на території України та, викликаних цим, процесами щодо втрати робочих місць та міграції населення. Проте, тенденції зменшення стосувались лише Державного бюджету, натомість у структурі місцевих бюджетів даний показник збільшився, як щодо загальних доходів, так і щодо частки у податкових надходженнях.

**Таблиця 1. Аналіз фіскальної ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні, 2019-2022 рр. [складено на основі 9]**

Роки	Показники	Абсолютний приріст, млн.грн	Питома вага, %	
			у податкових надходженнях	у загальних доходах
2019	Державний бюджет	18212,2	13,7	11,0
	Місцеві бюджети	27345,7	61,2	56,8
	Зведений бюджет	45557,9	25,7	21,4
2020	Державний бюджет	7327,3	13,8	10,9
	Місцеві бюджети	12321,5	62,3	59,1
	Зведений бюджет	19 649	26,0	21,4
2021	Державний бюджет	20273,9	12,4	10,6
	Місцеві бюджети	34404,3	61,2	58,1
	Зведений бюджет	54678,2	24,1	21,0
2022	Державний бюджет	10872,1	15,6	8,3
	Місцеві бюджети	60015	69,2	66,6
	Зведений бюджет	70887,1	31,3	19,2

Варто зазначити, що такі процеси частково можна пояснити збільшеннями обсягів виплат для військовослужбовців, що вплинуло на



збільшення надходжень від ПДФО даної категорії громадян майже на 8% у 2022 р. порівняно з 2021 р.[10].

Проте, незважаючи на досить стабільну ситуацію щодо надходжень ПДФО протягом останніх років, зміна показника реального наявного доходу населення по відношенню до попереднього року, мала тенденцію до погіршення: 2018 – 10,9%, 2019 – 9%, 2020 – 4,5%, 2021 – 4,3% [11]. Ситуація значно ускладнилась у 2022 році. Відповідно до даних, що їх наводить Центр економічних стратегії, від початку повномасштабного вторгнення номінальна середня зарплата знизилася приблизно на 5%, реальні доходи населення в Україні з лютого до грудня 2022 року впали приблизно на 21%[12]. Річне падіння реальних доходів (з поправкою на рівень інфляції), відповідно до даних Національного Банку України, становило 15,8%[13]. Варто зазначити, що у вересні 2022 року, порівняно з лютим, середня зарплата в Україні впала на 745,7 грн. Фахівці резюмують, що «у приватному секторі зарплати скоротилися сильніше, ніж у державному, значно звужився і ринок праці»[14]. Скорочення доходів істотно впливає на рівень бідності в країні та обумовлює тенденції до збільшення зубожіння населення. За даними експертів Світового банку та ООН, з початку повномасштабного вторгнення, рівень бідності в Україні зріс у 10 разів [15]. Поряд з тим, навіть у разі позитивного сценарію та закінчення війни у 2023 році, експерти прогнозують, що 55% від кількості населення буде проживати на межі бідності станом на початок 2024 року [15]. Такі тенденції формують негативні перспективи щодо збільшення надходжень до бюджетної системи від ПДФО.

Відображенням складової доходів, пов'язаної з отриманням прибутку населенням, та його впливом на доходи бюджетної системи, можливо відслідкувати, також, через аналіз динаміки надходження Єдиного податку для фізичних осіб-підприємців. За результати 2022 року надходження даного податку вперше за 5 років відбулось з недовиконанням плану, зокрема план надходжень з Єдиного податку для фізичних осіб-підприємців виконано на 92,59%[16]. Обсяг надходжень становив 32 млрд грн., що на 1,9 млрд.грн

менше показника 2021 року. Такі тенденції обумовлені, як факторами, пов'язаними з проявами зовнішнього негативного впливу військових дій для ФОП-платників єдиного податку (вимушене переміщення, втрата ринків збуту та виробничих потужностей тощо), так і запровадженими податковими пільгами під час війни. Зокрема, за даними ДПС, правом зменшити єдиний податок з 5% до 2% скористалися 252 тисяч ФОПів [17]. Проте, не зважаючи на той факт, що 14,8% фізосіб-підприємців пішли шляхом зниження податкового навантаження, та враховуючи той факт, що представники першої групи мало змогу не сплачувати єдиний податок, у січні-жовтні 2022 року ФОПами першої групи було переказано єдиного податку на 35% або на 88,5 млн грн більше, ніж за аналогічні місяці 2021 року [17]. Такі тенденції свідчать про досить високий рівень свідомості населення щодо важливості сплати податків, як частини загальної економічної підтримки держави, навіть на тлі погіршення власного добробуту, скорочення рівня та джерел доходів тощо.

Військові дії спровокували перерозподіл доходів населення саме у напрямку надання фінансової підтримки в середині суспільства без залучення державних інструментів, зокрема без використання бюджетного механізму, а через здійснення благодійних внесків чи реалізацію інших форм матеріальної допомоги. Відповідно до статистичних даних, що сформовані у результаті проведених опитувань, які мали місце протягом червня-липня 2022 року, 86% мешканців України стали благодійниками впродовж 2022 року (на 19% більше, ніж у 2021 році, та на 26% більше, ніж у 2019-му), поряд з тим, фінансову допомогу після 24 лютого 2022 року надавали 65% мешканців України, а здійснення благодійної діяльності та «донати» були обумовлені почуттям свідомого волевиявлення патріотизму у 71% респондентів, порівняно з 12% у 2021 році. У середньому сума фінансової допомоги за чотири місяці війни становила 5870 грн. на одного дорослого мешканця України [15].

Більш опосередковано відслідкувати тенденції впливу доходів населення на формування податкової бази доходної частини бюджетної системи можливо шляхом аналізу динаміки групи непрямих податків (Табл.2).

Як свідчать звітні дані, питома вага даної групи податків залишалась досить значною. Варто відзначити збільшення надходжень у 2021 році, яке, зокрема обумовлено переглядом акцизних ставок, що вплинуло на збільшення цін і необхідність перерозподілу доходів щодо напрямів і обсягів здійснюваних витрат населення-покупців даних видів товарів.

**Таблиця 2. Структура доходів Зведеного бюджету України у розрізі непрямих податків, 2018-2022 рр.[9]**

Роки	2018	2019	2020	2021	2022
Усього доходів, млрд.грн.	1184	1290	1377	1662	2196
у т.ч.	%				
Податкові надходження, у т.ч.	83,29	82,98	82,57	87,46	61,16
Внутрішні податки на товари та послуги	42,82	39,99	40,27	43,12	26,52
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	2,29	2,33	2,21	2,3	-

Однак, зменшення обсягів реалізації в середині країни, у зв'язку з падінням рівня доходів населення протягом 2022 року, значними міграційними процесами, що вплинули на обсяг сукупного потенційного попиту, та часткового вимушеного перегляду структури споживання (зокрема, викликаного обмеження продажу лікєро-горілчаної продукції) мали негативний вплив на обсяги продажів і зумовили зменшення потенційної бази для сплати непрямих податків податковими агентами та платниками, на тлі падінням обсягів надходжень непрямих податків через погіршення кон'юнктури, порушення логістики, запровадження системи пільг і заходів підтримки економіки (мораторію на перевірки, формування системи пільг для окремих видів продукції тощо).

## **Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.**

Вплив доходів населення на формування податкової складової доходної частини бюджетної системи визначає важливість акцентування увагу на подальших кроках, які мають допомогти стабілізувати ситуацію з формування фінансової бази існування та життєдіяльності населення, яка значно зменшилась у зв'язку з розгортанням і продовженням активних військових дій на території України. Важливість відбудови національної економіки після руйнувань військового протистояння потребує не лише розробки плану відновлення, але й подальшого реформування фінансової політики з метою формування засад добробуту громадян відповідно до вимог часу та новітніх напрямів розвитку економічних систем як запоруки успішності відновлення національної економіки. Такі процеси визначають нагальність концентрування фінансових ресурсів щодо відбудови сфер життєзабезпечення, зокрема енергетики, логістики, машинобудування тощо. Проте, саме в цих умовах важливо інтегрувати процеси пріоритетності формування умов для розвитку економіки та можливості населенню формувати власну фінансову базу функціонування з мінімальним залученням соціальних виплат від держави, що значно зменшить навантаження на витратну частину бюджетної системи, а також формуватиме умови для процесів активізації інвестування в людський капітал, а не подальший розвиток системи субсидування населення, формування фінансової основи збільшення податкових надходжень через стабільність та перспективність зростання доходів населення та зменшення рівня бідності. Важливим кроком на даному етапі мають стати програми створення робочих місць, що є дотичним до процесів активізації виробничої діяльності та процесів будівництва. Це вимагає від держави розробки часткових обмежуючих заходів щодо імпорту, підвищення ввізних митних платежів на окремі групи товарів тощо, що дасть змогу створити підтримку власних виробників і стимулюватиме зростання попиту поряд з формуванням ринку робочих місць. Крім того, окремим напрямом має стати створення можливостей для

ветеранів та осіб, що зазнали шкоди здоров'ю, змінити професію чи започаткувати власну справу. Джерелом фінансування таких заходів можуть стати гранти від Міжнародних організацій та окремі бюджетні програми щодо пільгового кредитування.

Вплив доходів населення на податкові надходження бюджетної системи, поряд з існуючим на даному етапі рівнем довіри до держави та «рівнем патріотизму», визначають формування сприятливих умов для підвищення рівня податкової культури платників. Одним із ключових кроків даного напрямку розвитку має стати посилення двосторонньої відповідальності щодо порушень податкового законодавства, як для платника у разі ухилення, так і для представників державного сектору, у разі факторів корупції. Такий напрям можливо реалізувати шляхом підвищення штрафних санкцій, а також посилення заходів адміністративної відповідальності. Включення до даних процесів міжнародних організацій може позитивно вплинути на якість реалізації та збільшення довіри населення до ефективності боротьби з корупцією.

### Література

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 25.05.2023)
2. Савчук С. В. Теоретико-концептуальні засади визначення доходів бюджетів як об'єкту бюджетного планування. *Наука й економіка*. 2012. № 1 (25). С 81-89. URL: <http://surl.li/hjmqr> (дата звернення: 25.05.2023).
3. Хмарук Ю. В. Оцінка факторів впливу на доходи державного бюджету України. *Наукові записки. Серія "Економіка"*. 2011. Випуск 16. С.82-91. <https://core.ac.uk/download/158347303.pdf> (дата звернення: 25.05.2023)
4. Богуславська А. О., Набатова Ю. О. Фактори впливу на обсяги податкових надходжень місцевих бюджетів. *Ефективна економіка*. 2017. №

9. URL:  
[http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/2413/1/Nabatova\\_Factors\\_influencing.pdf](http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/2413/1/Nabatova_Factors_influencing.pdf)  
(дата звернення: 25.05.2023)
5. Осадчук О., Хмарук Ю. В. Формування доходів Державного бюджету України. URL: [https://eprints.oa.edu.ua/176/1/5\\_08\\_5.pdf](https://eprints.oa.edu.ua/176/1/5_08_5.pdf) (дата звернення: 25.05.2023)
6. Гарбар Ж.В., Собчук С.І. Податкові надходження у системі формування доходів бюджету. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017 № 7(2). С. 35-41. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr\\_2017\\_7%282%29\\_\\_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_7%282%29__10) (дата звернення: 25.05.2023)
7. Толуб'як В. С. Ефективність формування доходів місцевих бюджетів в Україні [Текст]: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.02 / Толуб'як В. С.; Нац.академ.держ.управ. при Президентові України. - К., 2004. - 202 с.
8. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Finansy. Uchet. Banki*. 2016. №1(21). С. 215-224. URL: <http://surl.li/hjmrh> (дата звернення: 25.05.2023)
9. Державні фінанси. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/>  
(дата звернення: 25.05.2023)
10. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzheth-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovakh>  
(дата звернення 25.05.2023)
11. Доходи та витрати населення у 2021 році URL: <https://ukrstat.gov.ua/express/expr2022/03/29.pdf> (дата звернення 25.05.2023)
12. Іванова К. Реальні доходи українців у 2022 році впали на 21% — ЦЕС. <https://thepage.ua/ua/news/realni-dohodi-ukrayinciv-v-2022-vpali-na-21percent-ces> (дата звернення 25.05.2023)
13. Кобзар Ю. Коли почнуть зростати зарплати в Україні – прогноз НБУ. *Інформаційне агентство Уніан*. URL:

<https://www.unian.ua/economics/finance/zarplati-ukrajinciv-vpali-na-16-kolichkati-zrostannya-12131646.html> (дата звернення 25.05.2023)

14. Товстиженко А. Аналітики порахували кількість безробітних в Україні та падіння доходів населення у 2022 році. *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <http://surl.li/hjmro> (дата звернення 25.05.2023)

15. Бичкова Н. В., Коцюрубенко Г. М. Роль та потенціал ресурсів населення у забезпеченні фінансування економіки України в умовах повоєнної відбудови. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні»*, 2-3 березня 2023 року: збірник наукових праць. – Вінниця: ВНТУ, 2023. с. 35-36.

16. Система Відкритий бюджет. URL: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/structure?type=tree> (дата звернення 25.05.2023)

17. Вінокуров Я. Для пільг війна скінчилася. Держава повертає бізнесу мирні правила оподаткування. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/1/694463/> (дата звернення 25.05.2023)

## References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Budget Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Accessed 25 May 2023)

2. Savchuk, S. V. (2012), “Theoretical and conceptual principles of determining budget revenues as an object of budget planning”, *Nauka j ekonomika*, vol 1/25, pp. 81-89, available at: <http://surl.li/hjmqp> (Accessed 25 May 2023).

3. Khmaruk, Yu. V. (2011), “Assessment of influencing factors on the revenues of the state budget of Ukraine”, *Naukovi zapysky. Seriiia “Ekonomika”*, vol. 16, pp.82-91, available at: <https://core.ac.uk/download/158347303.pdf> (Accessed 25 May 2023)

4. Bohuslavs'ka, A. O. and Nabatova, Yu. O.(2017), “Factors influencing the volume of tax revenues of local budgets”, *Efektivna ekonomika*, Vol. 9, available at: [http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/2413/1/Nabatova\\_Factors\\_influencing.pdf](http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/2413/1/Nabatova_Factors_influencing.pdf) (Accessed 25 May 2023)

5. Osadchuk, O. and Khmaruk, Yu. V. (2008), “Formation of revenues of the State Budget of Ukraine”, available at: [https://eprints.oa.edu.ua/176/1/5\\_08\\_5.pdf](https://eprints.oa.edu.ua/176/1/5_08_5.pdf) (Accessed 25 May 2023)

6. Harba,r Zh.V. and Sobchuk, S.I. (2017), “Tax revenues in the budget revenue generation system”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, Vol. 7(2), pp. 35-41, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr\\_2017\\_7%282%29\\_\\_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_7%282%29__10) (Accessed 25 May 2023)

7. Tolub'iak, V. S. (2004), “Effectiveness of revenue generation of local budgets in Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Governance, Nats.akadem.derzh.uprav. pry Prezydentovi Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

8. Yurchyshena, L.V. (2016), “Personal income tax: collection mechanism and source of revenue for the budget of Ukraine”, *Finansy. Uchet. Banki*, vol.1(21), pp. 215-224, available at: <http://surl.li/hjmrh> (Accessed 25 May 2023)

9. minfin (2023), “State finance”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/> (Accessed 25 May 2023)

10. NISS (2022), “The state budget of Ukraine in 2022: implementation in conditions of full-scale war”, available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzhhet-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovakh> (Accessed 25 May 2023)

11. State Statistics Service of Ukraine (2022), “Incomes and expenses of the population in 2021”, available at: <https://ukrstat.gov.ua/express/expr2022/03/29.pdf> (Accessed 25 May 2023)



12. Ivanova, K. (2022), “Real incomes of Ukrainians in 2022 fell by 21% — CES” available at: <https://thepage.ua/ua/news/realni-dohodi-ukrayinciv-v-2022-vpali-na-21percent-ces> (Accessed 25 May 2023)
13. Kobzar, Yu. (2023), “When will wages in Ukraine start to rise – NBU forecast”, *Informatsijne ahentstvo Unian*, available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/zarplati-ukrajinciv-vpali-na-16-kolichkati-zrostannya-12131646.html> (Accessed 25 May 2023)
14. Tovstyzhenko, A. (2022), “Analysts have calculated the number of unemployed people in Ukraine and the drop in income of the population in 2022”, *Dzerkalo tyzhnia*, available at: <http://surl.li/hjmro> (Accessed 25 May 2023)
15. Bychkova, N. V. and Kotsiurubenko, H. M. (2023), “The role and potential of population resources in ensuring financing of the economy of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction”, *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Suchasni tendentsii rozvytku finansovykh ta innovatsijno-investytsijnykh protsesiv v Ukraini»* [International scientific and practical conference. Modern trends in the development of financial and innovation-investment processes in Ukraine], VNTU, Vinnytsia, Ukraine, pp. 35-36.
16. Open budget system (2023), available at: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/structure?type=tree> (Accessed 25 May 2023)
17. Vinokurov, Ya. (2022), “For benefits, the war is over. The state returns peaceful taxation rules to business”, *Ekonomichna pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/1/694463/> (Accessed 25 May 2023)

*Стаття надійшла до редакції 28.05.2023 р.*